

СОСЮКИНА Е. О.

**ДИПЛОМАТИЧЕСКОЕ, НАУЧНОЕ И КУЛЬТУРНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО
КИТАЙСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ И УКРАИНЫ
В КОНЦЕ 1940-х - 1950-х ГОДОВ**

В статье автором на основе широкого круга исторических материалов проанализировано развитие отношений Украины и КНР в основном в культурно-художественной сфере 1949–1959гг., определены основные направления, проблемы и перспективы сотрудничества.

Ключевые слова: Китай, Украина, внешняя политика, культурно-художественные связи, сотрудничество.

SOSYUKINA E.

**DIPLOMATIC, SCIENTIFIC AND CULTURAL COOPERATION CHINA
AND UKRAINE LATE 1940-s – 1950-s YEARS**

In the article an author on the basis of wide circle of materials is analysed development of relations of Ukraine and peoples republic of China in a civilized-manner artistic sphere of 1949–1959, certainly basic directions of problem and prospect of collaboration.

Key words: Chine, Ukraine, foreign policy, civilized-manner artistic connections, collaboration.

Стаття надійшла до редколегії 2.07.2014

УДК 94:327(438)

БУГЛАЙ Н.М.

м. Миколаїв

**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛЬЩІ
ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ ПРИ ВЛАДІ ПРЕЗИДЕНТА
О. КВАСНЕВСЬКОГО**

У статті розглядаються пріоритетні напрями зовнішньої політики РП в період 1995–2005 років, що ґрунтувались на прагматизмі, послідовності й логічній виваженості. Констатується, що вступ країни до НАТО і ЄС став гарантією збереження суверенітету та безпеки.

Ключові слова: зовнішня політика, міжнародні відносини, пріоритети, Польща, НАТО, ЄС, суверенітет, безпека.

Постановка проблеми: Республіка Польща однією з перших країн ЦСЄ почала змінювати пріоритети зовнішньої політики та орієнтуватись на європейські та євроатлантичні структури. У 1999 році країна вступає до НАТО, а в 2004 році – до ЄС. Зміна зовнішньополітичних орієнтирів Польщі на користь НАТО та ЄС супроводжувалося змінами у її відносинах із сусідами на Сході. Рухаючись шляхом інтеграції з Заходом, Польща прагнула розбудувати взаємини партнерства та співробітництва з країнами на Сході. Дана публікація є спробою проаналізувати наявні дослідження з теми та висвітлити загальні тенденції розвитку зовнішньої політики РП періоду 1995–2005 років.

Аналіз джерел та публікацій. Історіографія проблеми представлена роботами вітчизняних та зарубіжних істориків, міжнарод-

ників, політологів, економістів, соціологів, які розглядають історію Польщі крізь призму відповідних наукових напрямів. Історіографічний огляд свідчить про наявність чималої кількості розвідок, присвячених внутрішній та зовнішній політиці Польщі різних періодів, трансформації українсько-польських відносин, стратегії інтеграції та проблемам входу РП до НАТО та ЄС, транскордонного співробітництва, польському фактору європейської політики безпеки та оборони та ін. [1–7]. В той же час, відносно мало уваги в дослідженнях, особливо українських, приділялось зовнішній політиці РП за президента О. Квасневського. Безперечно, в цьому контексті викликає інтерес розвідка О. М. Звягіної «Олександр Квасневський – архітектор нової зовнішньої політики Польщі» [8]. Втім, в українській історіографії існує потреба ком-

плексного дослідження окерсленої проблематики в різних аспектах.

Виклад основного матеріалу. На президентських виборах 19 листопада 1995 р. в Польщі з цілком соціал-демократичною програмою, що абсолютно відповідала класичним європейським аналогам перемагає представник лівих сил О. Квасневський [9].

Особливістю Польщі в питаннях міжнародної безпеки та закордонної політики було те, що як правлячі політичні сили, так і опозиція майже завжди займали подібну позицію, орієнтовану на Захід. В цьому вбачаються і переваги, і складності для Квасневського, одночасно, особливо при побудові ним своєї закордонної політики. Як представнику сил лівого спрямування йому приходилось доволі активно доводити прозахідну позицію і непопулістичність обраного попередніми владними структурами зовнішньополітичного курсу [10].

Президент Квасневський заявив, що пріоритетом польської зовнішньої політики повинен бути вступ в економічні і оборонні структури Заходу (раніше всього ЄС і НАТО) та назвав декілька серйозних причин для присутності Польщі в економічних і військових структурах Заходу, одну з них складають історичні обставини, пов'язані з польською спадщиною, післявоєнне ослаблення яких викликане політичним розділом світу на два протистоячі блоки, – після вступу ж до західних структур Польща може повернутись в своє природне оточення.

За президентства Квасневського було наголошено на необхідності інтеграції в ЄС у зв'язку з тими вимогами, що диктував економічний розвиток Польщі. На його погляд, в рамках інтегрованого європейського організму більш легким є проходження періоду економічної трансформації і наближення до провідних країн світу. Найважливішим завданням найближчих десятиліть він вважав скорочення, а в перспективі усунення цивілізаційного розриву, що відокремлює Польщу від найбільш розвинених держав [11].

Квасневський виступив за продовження реформ, інтеграцію Польщі з європейськими структурами, вступ країни в НАТО з урахуванням підтримки добросусідських відносин з Росією. Розуміння О. Квасневським необхідності нормальних відносин Польщі з Росією позначається прагматизмом.

У питаннях щодо вступу РП до НАТО та ЄС президент Квасневський обирає поступову і зважену політику. У 1996 році він виносить на форум ООН проект Конвенції про боротьбу з організованою злочинністю, чим зарекомендував себе як активного прибічника вирішення глобальних справ на міжнародній арені. Польща брала участь в реалізації програми «Партнерство заради миру» й у Північноатлантичній Раді Співпраці. Польський батальйон було направлено до Боснії в складі американсько-нордичної дивізії. Співпраця в рамках цього проекту була ще більше зблизила Польщу з країнами НАТО.

Політика польського МЗС спрямовується на усунення залежності від «третьох сил» у прийнятті Альянсом рішень щодо розширення, а також на підтримку діалогу НАТО – Росія. У виступах держсекретаря США У. Крістофера у Штутгарті та Б. Клінтона в Детройті в жовтні 1996 р., вперше було чітко заявлено про розширення НАТО і вказано, що конкретні переговори по запрошенню країн ЦСЄ, призначені на липень 1997 р. У грудні того ж року така позиція була підтверджена заявою, що метою Альянсу є прийняття інших членів до квітня 1999 р. [12].

На початку 1997р., виявились розбіжності в підходах до членства Польщі, Чехії та Угорщини в Альянсі. Під тиском Росії та інших противників розширення НАТО з'явилася концепція обмеженого членства – без можливості розміщення військових баз на території нових держав-учасниць та з лімітами в окремих видах озброєнь. З'явились навіть думки щодо обмеження участі в Альянсі суто політичними структурами [13], що було неприйнятним для Польщі, яка прагнула повноправного членства з усіма правами та обов'язками. На самміті країн – членів НАТО 8 липня 1997року було прийнято рішення про запрошення Польщі, Чехії та Угорщини до початку переговорів щодо членства в НАТО. У грудні 1997 р. на сесії НАТО були підписані протоколи вступу, які відкрили Польщі шлях до Альянсу.

Підготовка Польщі до вступу в НАТО та її членство в ньому прискорило перебудову Збройних сил Польщі, одним із важливих компонент якої була реалізація стандартів НАТО. ЗС Польщі також були поділені на два основних компоненти – це сили постійної готовності й сили швидкого реагування. На Ва-

шингтонському самміті 1999 року президент Квасневський очолює делегацію РП, що є свідченням його активної участі в підготовці до вступу Польщі в НАТО. 26 лютого 1999 року він підписав документи, що ратифікували польське членство в НАТО. 20 квітня 1999 року РП офіційно стає членом НАТО [14].

Загальна стратегія політики Польщі у військово-політичній сфері та сфері безпеки після вступу до НАТО дещо змінилася і полягала у переході від індивідуальної до колективної оборонної стратегії (два взаємопов'язані напрямки у побудові оборонної стратегії: участь у творенні колективної стратегії Альянсу та вивчення і вироблення власної національної стратегії) [13]. Тож, головна стратегічна мета польської зовнішньої політики у військово-політичній сфері – вступ до Північноатлантичного альянсу була виконана за всілякого сприяння президента О. Квасневського.

Суспільне життя Польщі і надалі успішно трансформувалось в європейському напрямі. 9 травня 2002 року у День єдиної Європи польська політична еліта розпочала пропагандистську кампанію підготовки до референдуму щодо вступу до Європейського Союзу, адже наявною була політична воля закінчити переговори про вступ до 1 січня 2003 р.

Неможна сказати, що всі поляки односпільно підтримали це рішення. В Польщі відбулися масові демонстрації противників вступу до ЄС. Радикальна партія «Самооборона» на знак протесту «проти соціальної, економічної та фінансової політики» уряду перекрила вулиці великих міст і автодороги. І це були не єдині акції протесту. Та незважаючи на всі негаразди, 13 грудня 2002 року на самміті ЄС у Копенгагені Польща отримала запрошення 2004 р. вступити до Європейського Союзу [14].

19 лютого 2003 р. Європейська Комісія виробила єдиний підсумковий документ стосовно переговорного процесу, де зазначалось, що усі країни-кандидати, в.т.ч. Польща виконали у повному обсязі політичний критерій членства у ЄС. У квітні 2003 р. Європарламент та Рада Європейського Союзу затвердили пропозицію щодо входження Польщі до ЄС. 1 травня 2004 р. Польща офіційно стала членом ЄС. Святкове прийняття 10 держав до ЄС відбулось у Дубліні. Ця подія завершила складний майже 15-літній підготовчий пері-

од, протягом якого РП послідовно виконувала умови прийому в ЄС, і одночасно ознаменувала початок нового періоду в житті країни [15].

Економічний розвиток Польщі після вступу в ЄС стабілізувався та мав непогані показники. Істотно збільшився об'єм іноземних інвестицій. Польські аналітики відзначають, що надзвичайно успішним після вступу в ЄС було функціонування національної банківської сфери. Також ефективно сприяли модернізації сільського господарства і конкурентоспроможності його продукції на європейському ринку доплати із структурних фондів ЄС [16].

Ефективною була діяльність польської дипломатії, направлена на забезпечення лідерських позицій в регіоні і активне закріплення за Польщею ролі посередника у відносинах між пострадянськими країнами (перш за все Україною, Молдовою і Білоруссю) і євроатлантичними структурами. Поступово і наполегливо Польща продовжувала лобіювати реалізацію «східного вимірювання» зовнішньої політики ЄС, орієнтованого, перш за все, на забезпечення євроінтеграції України.

Незмінними пріоритетами польської зовнішньої політики протягом 1990-х – початку 2000-х років було укріплення відносин із США та НАТО й вступ до Євросоюзу були. Але 2003 рік практично поділив союзників по НАТО через війну в Іраку. 17 березня президент Квасневський після бурхливих дебатів, при підтримці уряду, але без санкції парламенту, дав згоду на участь польського військового контингенту в іракських подіях.

Різні погляди в зв'язку з війною в Іраку наклали свій вплив на прийняття Конституції Євросоюзу, представленої Європейським Конвентом 20 червня 2003 р. на самміті ЄС у Салоніках. Уряд РП виступив з її негативною оцінкою та почав пошуки союзників, незадоволених нововведеннями Конвенту. Справа закінчилась сенсаційним провалом грудневого самміту ЄС у Брюсселі, де підтримана Іспанією Польща категорично відмовилась підтримати франко-германські пропозиції по Конституції [17].

Важко сказати, чи отримала Польща очікувану користь від союзу із США. Американська адміністрація лише на словах підкрес-

лювала переваги відносин цих відносин. Польські аналітики все частіше висловлювались з приводу того, що їхня країна поступово втрачає своє значення для Америки та не зможе зайняти бажане друге місце після Великобританії, як союзника США у Європі. Для цього вона забезпечена дуже малими політичними, воєнними та фінансовими можливостями.

З початку 2004 року Німеччина, Франція й Польща активізували контакти в пошуках шляхів виходу з брюссельського тупика. 16 січня в Берліні відбувся саміт «Веймарського трикутника» на рівні міністрів закордонних справ, де явно було зрозуміло прагнення до діалогу всіх сторін. 16 червня 2005 р. в Брюсселі на саміті, присвяченому пошукам виходу з кризи через провал Конституції на референдумах у Франції та Нідерландах, Польща була однією з небагатьох держав, що виступила за продовження процесу її ратифікації. 28 лютого 2005 року польсько-французький саміт за участю Ж. Ширака, А. Квасневського та 14 міністрів був представлений як завершення непорозуміння між країнами [17].

Після вступу до НАТО та ЄС зовнішня політика Польщі змінює свій вектор на Схід. РП і надалі прагнула займати позицію регіонального лідера Центрально-Східної Європи, вважаючи, що від цього в великій мірі залежатиме її значення як партнера в рамках НАТО та ЄС. Це пояснюється також вступом інших центральноєвропейських країн (Чехії та Угорщини) до Північноатлантичного альянсу та баченням польською стороною ролі своїх сусідів, зокрема, східних (Росії, України, Білорусі) [13].

Висновки: Підсумовуючи, зауважимо, що впродовж 1995–2005 років вище керівництво Польщі приділяло пильну увагу проблемам зовнішньої політики та міжнародних відносин, в контексті кардинальної трансформації в бік Заходу. Аналізуючи зовнішню політику Республіки Польща за перебування при владі О. Квасневського можна стверджувати, що вона була досить прагматичною, послідовною й логічно виваженою у виконанні свого основного завдання: здобуття євроатлантичної та європейської інтеграції, що вважалось і вважається дотепер гарантією збереження суверенітету, а також безпеки.

Список використаних джерел

1. Басараб М. Б. З досвіду євроінтеграції Польщі / М. Б. Басараб // Стратегічна панорама. — 2003. — № 1. — С. 206—211.
2. Кулик С. М. Труднощі та проблеми входження Польщі до НАТО / С. М. Кулик, Ю. В. Клімчук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. — 2008. — № 6. — С. 214—220.
3. Седякин Ю. М. Внешняя политика современной Польши / Ю. М. Седякин // Обозреватель. — 2010. — № 6. — С. 58—69.
4. Тимків Я. Республіка Польща як новий актор в європейській політиці безпеки і оборони / Я. Тимків // Політичний менеджмент. — 2006. — № 5. — С. 154—163.
5. Чорна Н. Еволюція польсько-українських відносин після вступу Польщі до Європейського Союзу / Н. Чорна // Україна—Європа—Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. — 2012. — Вип. 9. — С. 92—98. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ues_2012_9_12.pdf.
6. Bielen S. Polska a nowy ład polityczny w Europie // Sprawy Międzynarodowe. — 1991. — № 2. — С. 23—34.
7. Koziej S. Polska strategia i polityka obronna w kontekście członkostwa w NATO / S. Koziej // Sprawy Międzynarodowe. — 1999. — № 1. — С. 125—136.
8. Звягіна О. М. Олександр Квасневський — архітектор нової зовнішньої політики Польщі / О. М. Звягіна // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. — 2012. — Вип. 32. — С. 351—356. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1.../32/zvyagina...
9. Поліщук І. Нелегкий польський шлях / І. Поліщук // Політика і час. — 2006. — № 6. — С. 37—48.
10. Буглай Н. М. Вступ Республіки Польща до НАТО в контексті приходу до влади О. Квасневського / Н. М. Буглай // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: Збірник наукових праць. — Випуск 3.34. Історичні науки. — Миколаїв: МНУ, 2013. — С. 226—231.
11. Третьяков М. Запад не будет «умирать за Гданьск» / М. Третьяков // Правда. — 1995. — 18 ноября.
12. Антонюк С., Антонюк О. Інтеграція Республіки Польща до НАТО (1989—1999 рр.) / С. Антонюк, О. Антонюк // Університет. — 2009. — № 5. — С. 37—46.
13. Грицак П. Зовнішня політика Польщі у військово-політичній сфері та сфері міжнародної безпеки (1989—2000). / П. Грицак // Молода нація. Альманах. — № 1 (17). — К., 2001. — 208 с.
14. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991—2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. — К.: «Генеза», 2004. — 616 с.
15. Ложечкін В. С. Етапи європейської інтеграції Республіки Польща (1989—2004 рр.) / В. С. Ложечкін // Наука. Релігія. Суспільство. — 2009. — № 2. — С. 49—53.
16. Буглай Н. М. Президентські вибори 2000 року в Польщі та вступ країни до Європейського Союзу / Н. М. Буглай // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: Збірник наукових праць. — Випуск 3.35. Історичні науки. — Миколаїв: МНУ, 2013. — С. 202—206.
17. Михалев О. Дилеммы польской политики // Международная жизнь. — 2005. — № 11. — С. 30—42.

БУГЛАЙ Н.М.**ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ПОЛЬШИ
ВО ВРЕМЯ ПРЕБЫВАНИЯ ПРИ ВЛАСТИ ПРЕЗИДЕНТА А. КВАСНЕВСКОГО**

В статье рассматриваются приоритетные направления внешней политики РП в период 1995–2005 годов, что основывались на прагматизме, последовательности и логической взвешенности. Констатируется, что вступление страны в НАТО и ЕС стало гарантией сохранения суверенитета и безопасности.

Ключевые слова: внешняя политика, международные отношения, приоритеты, Польша, НАТО, ЕС, суверенитет, безопасность.

BUGLAY N.**BASIC TENDENCIES OF FOREIGN POLICY OF POLAND ARE DURING STAY
AT POWER OF PRESIDENT O. KVASNEVSKIY**

In the article are examined priority directions of foreign policy of RP in the period of 1995–2005, that based on pragmatism, sequence and logichiy self-weighted. Established, that the prelude of country of NATO and ES became the guarantee of maintainance of sovereignty and safety.

Keywords: foreign policy, international relations, priorities, Poland, NATO, ES, sovereignty, safety.

Стаття надійшла до редколегії 1.08.2014

УДК 94(4/9)

СЕЛІВАНОВА-ЗЕРКАЛЬ І. О.

м. Миколаїв.

**СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОЛЬЩІ:
ЕВОЛЮЦІЯ 2000-х РОКІВ У ВИМІРІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

В статті розглянуто історичні трансформації в сільському господарстві Польщі після розвалу політичної та економічної соціалістичної системи. Визначаються кроки польського уряду щодо євроінтеграції з урахуванням специфіки країни та її господарства. Визначено цілі які були поставлені на перше місце на шляху до економічного розвитку та стабільності. Показано форми співпраці сільського населення та проблеми які виникли під час цього.

Ключові слова: економічні реформи, ЄС, програма модернізації, держгоспи, повіт, гміна, централізація, агрополітика.

Постановка проблеми. Трансформація українського політичного та економічного життя України в останній рік спонукає дослідити економічний та політичний досвід сусідньої країни – Польщі. Аграрна країна сьогодні демонструє стале економічне зростання, вирішення більшості соціальних проблем та конфліктів, зростання економічного потенціалу сільського господарства та запровадження новітніх енергозберігаючих технологій та форм господарювання. Саме досвід економічних та соціально-політичних перетворень викликає потребу у ретельному дослідженні та використанні напрацювань сусідньої країни в нашому повсякденні, враховуючи євроінтеграційні процеси сьогодні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Новітня українська історична наука намагається дослідити історичні процеси не лише на власній території, а також і враховуючи специфіку українського менталітету проаналізувати процеси на території країн соціалістичного табору в пострадянській період теж. Нажаль ґрунтовних та всебічних відповідних досліджень обмаль, але окремі автори здійснили спроби простежити окремі аспекти історичного процесу Польщі, а саме Чеботар С. І. [1] проаналізував економічні процеси на початку ХХІ ст., в докторській дисертації Собчик В. М. [5] приділив увагу розвитку екологічної культури сільськогосподарського виробництва, Плітка Т. Я. [4] нама-